ЦЕНТАР ЗА ЕКОНОМСКИ АНАЛИЗИ

We are making a difference

БЪЛГАРСКА ПОМОЩ ЗА РАЗВИТИЕ

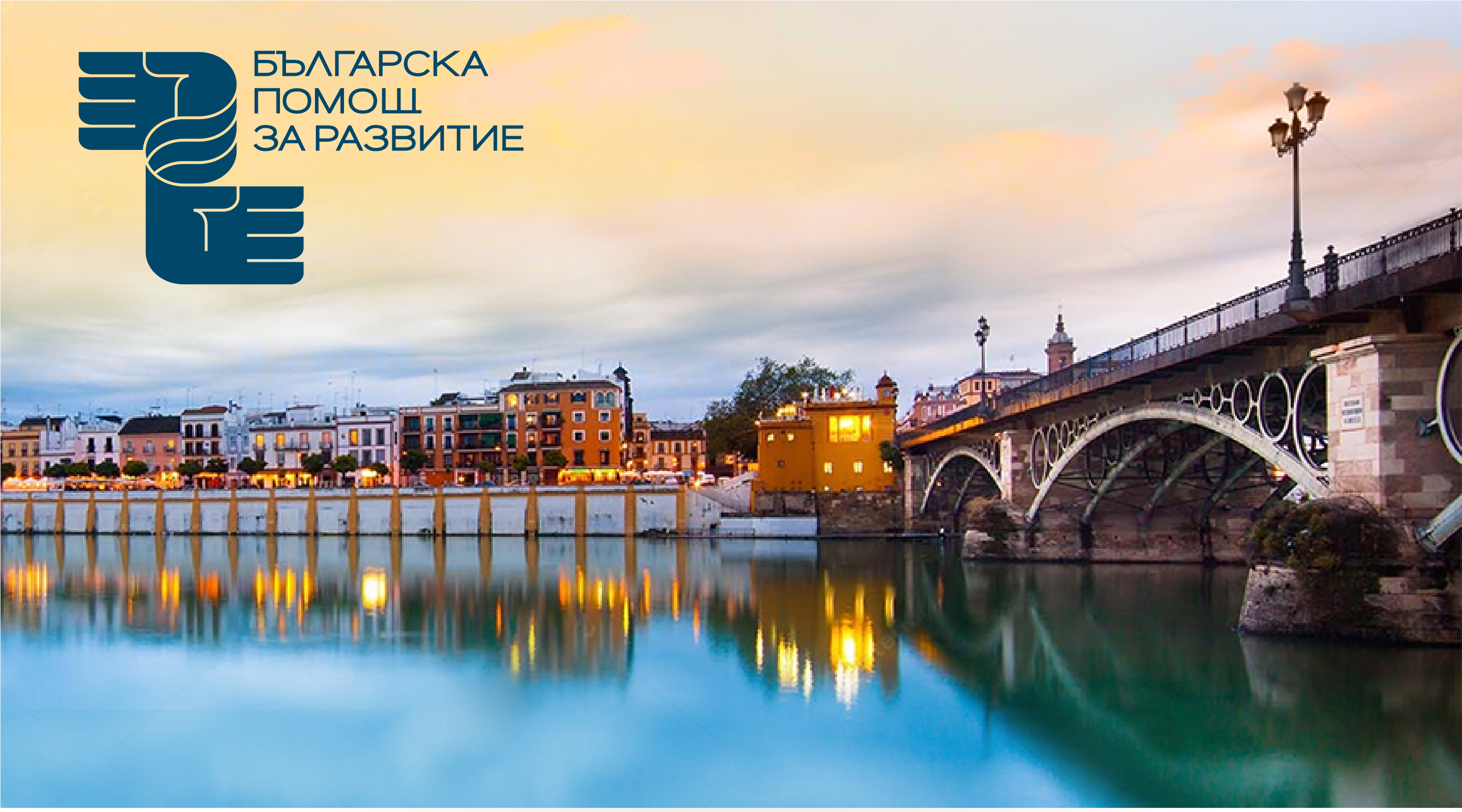

ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА

Проект Република Северна Македония – крайгранични икономически връзки с Република България: неизползван потенциал? се финансира със средства по Българската помощ за развитие

The project North Macedonia near border economic activities with Bulgaria: Neglected dimension, funded by the Bulgarian Development Aid

ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА

Резултати од истражувањето спроведено во јули 2023

Центар за економски анализи – ЦЕА

Август 2023, Скопје

Проект:	Проект Република Северна Македония – крайгранични икономически връзки с Република България: неизползван потенциал? се финансира със средства по Българската помощ за развитие Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија, финансирана од Бугарската развојна помош
Имплементиран од:	Центар за економски анализи – ЦЕА Скопје
Наслов:	Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија. Резултати од истражувањето спроведено во јули 2023

© Copyright 2023 www.cea.org.mk

Настоящата публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Българската помощ за развитие. Отговорност за съдържанието носят единствено изпълнителите на проекта Център за икономически анализи -ЦЕА. При никакви обстоятелства материалите (в съответната публикация) не могат да се разглеждат като отразяващи позицията на Република България и Българската помощ за развитие.

Оваа публикација е изработена со финансиска помош на Бугарската развојна помош. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за економски анализи-ЦЕА и во никој случај не може да се смета дека ги одразува ставовите на Република Бугарија и Бугарската развојна помош.

Содржина

За Проектот 5
Вовед 6
Деловни субјекти во трите општини 7
Резултати од анкетата 8
Општи коментари 9
Бензински пумпи 9
Стоматолози и општи амбуланти 10
Продавници за малопродажба 11
Такси- услуги 13
Хотели и ресторани 14
Зелени пазари 15
Поголеми продавници на мало 16
Локални даноци кај општините 18
Ефекти од потрошувачката на посетителите од Бугарија 19
Опсервации за периодот 20
Заклучоци од периодот на известување 23

Импресум

Наслов:	Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија. Резултати од истражувањето спроведено во јули 2023
За Издавачот:	Марјан Николов Центар за економски анализи - Скопје Бул. „Јане Сандански“ 63/3 1000 Скопје
Уредник:	Марјан Николов
Автори:	Марјан Николов и Игор Митевски

Оваа публикација е бесплатно достапна на:

https://cea.org.mk/istrazhuvane-republika-severna-makedonija-pogranichni-ekonomski-aktivnosti-so-bugarija-zapostavena-dimenzija/

За Проектот

ЦЕНТАРОТ ЗА ЕКОНОМСКИ АНАЛИЗИ-ЦЕА ГО СПРОВЕДУВА ПРОЕКТОТ НАСЛОВЕН: ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА, ФИНАНСИРАН ПРЕКУ БУГАРСКАТА РАЗВОЈНА ПОМОШ.

Општа цел: Промовирање социоекономска кохезија вклучувајќи работа со млади луѓе, зајакнување на добрососедските односи, регионална стабилност и меѓусебна соработка, социоекономска соработка.

Специфични цели: Градење на истражувачките капацитети на младите; мобилизирање дебата заснована на докази за економските активности во пограничниот регион Делчево, Пехчево и Берово; подигнување на свеста за потребата од подобро инфраструктурно поврзување меѓу Северна Македонија и Бугарија

Целна група: Месното население на Берово, Пехчево и Делчево; државната и општинската администрација на трите општини со што е овозможен поголем опфат на резултатите од реализираниот проект.

Вовед

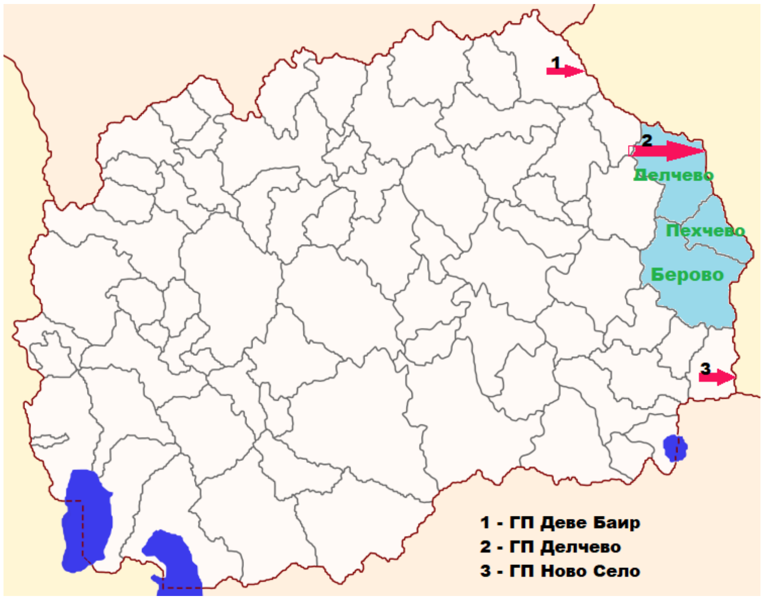

Република Северна Македонија има три гранични премини со Република Бугарија: Деве Баир, Делчево и Ново Село. Во нашето истражување го разгледуваме само Граничниот премин „Делчево“ и трите општини: Делчево, Пехчево и Берово.

Делчево е на околу 15 километри од Граничниот премин, Пехчево е на околу 36 километри од Граничниот премин, а Берово е на околу 45 километри од Граничниот премин, поради што близината на Делчево до Граничниот премин му дава компаративна предност.

Овој документ е Извештај за наодите од анализираните резултати од теренската работа и прибраните информации во месец јули, согласно со проектниот план на активности.

Деловни субјекти во трите општини

Во нашето истражување спроведено во месецот јули 2023 г. ги разгледуваме следните компании категоризирани по економска активност и го наведуваме бројот на испитаници кои одговориле на прашалникот (вкупен број на испитаници 54):

- Бензински пумпи (8 испитаници)
- Стоматолози и амбуланти (6 испитаници)
- Мали продавници – малопродажба (10 испитаници)
- Такси- услуги (2 испитаници)
- Хотели и ресторани (9 испитаници)
- Зелени пазари (13 испитаници)
- Поголеми продавници за малопродажба – маркети (6 испитаници)

Сите овие бизниси припаѓаат на следните класи од класификација на економските активности според NACE[1]:

- Е - Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли (35 испитаници)
- Ж - Транспорт и складирање (3 испитаници)
- З - Објекти за сместување и сервисни дејности со храна (9 испитаници)
- Н - Дејности на здравствена и социјална заштита (6 испитаници)

Во следната табела го прикажуваме бројот на деловни субјекти во овие 3 општини, класифицирани по економски дејности[2]. Бројот на деловните субјекти во трите општини учествува со, речиси, 8% од сите субјекти во Северна Македонија, а во однос на вкупниот број компании по општина, значаен дел од вкупниот број компании, се во овие дејности (водени, главно, од секторот Е -трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли).

Табела. Број на деловни субјекти во Берово, Делчево и Пехчево по економска активност

	Вкупно	**Е**	**Ж**	**З**	**Н**	**% од вкупно**
Северна Македонија	**70,424**	**21,869**	**5,493**	**4,704**	**3,399**	**50**
Берово	386	111	38	31	21	52
Делчево	505	174	43	37	33	57
Пехчево	139	33	11	9	9	45
Вкупен бр. на интервју	54	37	2	9	6	

[1]Види повеќе: NACE (Nomenclature of Economic Activities) е Европска статистичка класификација на економските активности: https://nacev2.com/en.

[2]Види повеќе на Државен Завод за Статистика: https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__DelovniSubj__AktDelovniSubjekti/275_DelSub_Op_02AcDSbD_mk.px/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef

Резултати од анкетата

Во овој втор период на известување, очекувањата за летниот период беа попозитивни и се покажаа точни. Трошењата на бугарските посетители се повисоки при посетите на бензинските пумпи и на зелените пазари и го надминуваат падот во трошењето во останатите сектори (кај стоматолозите, малите продавници, хотелите и ресторантите). Тоа најмногу се должи на зголемените цени на горивата, како и на производите на зелените пазари. Мерено со бројот на купувачи од Бугарија на неделно ниво, во последните три месеци, а споредено со претходниот период на известување, состојбата е претставена во следната табела.

Број на посетители на недела – Прв извештај	**Бензински пумпи**	**Стоматолози и општи амбуланти**	**Продавници за малопродажба**	**Такси-услуги**	**Хотели и ресторани**	**Зелени пазари**	**Поголеми продавници на мало**	**Вкупно**
Делчево	40	25	20	5	33	15	7	145
Пехчево	1	1	4		15	4	4	29
Берово	1	3	7	2	5	4	4	26
Вкупно	42	29	31	7	53	23	15	200

Број на посетители на недела – Втор извештај	**Бензински пумпи**	**Стоматолози и општи амбуланти**	**Продавници за малопродажба**	**Такси-услуги**	**Хотели и ресторани**	**Зелени пазари**	**Поголеми продавници на мало**	**Вкупно**
Делчево	90	45	26	4	43	20	13	241
Пехчево	4	1	5		15	3	4	32
Берово	1	3	7	2	10	4	4	31
Вкупно	95	49	38	6	68	27	21	304

Најголем пораст на бројот на потрошувачи од Бугарија има во Делчево и тоа со 66% споредено со минатиот период. Порастот во Пехчево е за 10%, а во Берово 19% во тековниот период споредено со претходниот период.

Општи коментари

Во Извештајот за овој период посетителите од Бугарија **немале посебни барања.** Во Извештајот за овој период посетителите од Бугарија **немале ниту поплаки.**

Бензински пумпи

Интервјуираните претставници на бензинските пумпи (8 од нив) изјавиле дека очекуваат ист промет во следниот квартал, како и во овој што измина. Некои од нив веруваат дека подобрените услови на патиштата би влијаеле на прометот, но не ги планираат бугарските гости во нивните деловни планови. Бугарските посетители имаат удел од помалку од 2% во вкупниот промет на бензинските пумпи. Бугарските посетители најчесто купуваат на бензинските пумпи во Делчево (90 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци), а во помал обем во Берово и во Пехчево.

Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 10 илјади евра на бензиските пумпи во Делчево и околу 260 евра месечно на бензинските пумпи во Берово и Пехчево. Ваквиот ефект во споредба со висината на собраните локални сопствени даноци е претставен во следниот дел, каде е направена споредба со потрошувачката од бугарските посетители.

Бензински станици			Одговори согласно прашањата од прашалникот									Вкупно месечно во евра
	Вкупно интервјуа	Одговори	4	5	6	7	8	10	11	14	15	
Делчево	18	4	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го подобрат прометот за 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	90 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од прометот	50-80 евра	Ист промет и следен квартал	Најчесто викенд и празници	26-45 возраст	23.400
Пехчево	17	1	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го подобрат прометот за 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	4 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Секој ден	26-45 возраст	140
Берово	19	3	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	1 бугарски купувач неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	10-25 евра	Намален промет во следен квартал	Најчесто викенди	26-45 возраст	45

Стоматолози и општи амбуланти

Анкетираните стоматолози и вработени во здравствени амбуланти очекуваат ист промет и во следниот период, како и во изминатиот. Интервјуираните стоматолози и вработени во здравствени амбуланти од Берово и Пехчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата би имале влијание на прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во нивните деловни планови. Но, стоматолозите и амбулантите од Делчево, пак, сметаат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе влијае позитивно на прометот од околу 30 % и во своите деловни планови ги планираат бугарските посетители.

Бугарските посетители учествуваат со помалку од 20% во вкупниот промет на стоматолошките и здравствените амбуланти во Делчево и помалку од 2% на тие во Берово и Пехчево. Бугарските посетители трошат во Делчево околу 65 евра при посета (45 бугарски посетители неделно ги посетуваат стоматолозите и амбулантите во последните 3 месеци), но во помал обем во Пехчево (само 1 посетител од Бугарија

неделно во последните 3 месеци). Во Берово, пак, има по 3 посетители од Бугарија неделно кај оваа група деловни субјекти. Просечната вредност на потрошените средства по купувач е околу 130 евра месечно.

Едноставни пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат околу 6 илјади евра на ваквите услуги во Делчево, околу 50 евра месечно во Пехчево и околу 390 евра месечно во Берово.

Стоматолози и амбуланти			**Одговори согласно прашањата од прашалникот**									**Вкупно месечно во евра**
	Вкупно интервјуа	**Одговори**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Делчево	18	2	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 30%	Посетителите се земат предвид при деловното планирање	45 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 20% од промет	50-80 евра	Ист промет и следен квартал	Секој ден	26-55 возраст	5,850
Пехчево	17	2	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловно планирање	1 бугарски купувач неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	25 евра	Ист промет и следен квартал	Работни денови	26-45 возраст	50
Берово	19	2	Намален промет во споредба со претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловно планирање	3 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Околу 2% од прометот	50-80 евра	Ист промет и следен квартал	Работни денови	26-45 возраст	390

Продавници за малопродажба

Интервјуираните претставници од малопродажбата/ продавници очекуваат зголемен промет во наредниот период. Испитаниците од Делчево и Пехчево во најголема мера веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе имаат влијание врз обемот на прометот од

страна на бугарските посетители, но не ги планираат во своите деловни планови. Сепак, сопствениците на малите продавници од Берово не веруваат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе влијае на прометот и тоа за околу 20 проценти и тие во своите деловни планови не ги планираат бугарските посетители.

Бугарските посетители учествуваат со помалку од 10% во вкупниот промет на продавниците за малопродажба во Пехчево, Берово и Делчево. Бугарските посетители во Делчево трошат околу 20 евра по посета (околу 26 бугарски посетители неделно ги посетиле продавниците во последните 3 месеци), во помал обем е во Пехчево (каде продавниците имале по 5 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и Берово (каде имало по 7 бугарски посетители неделно во изминатите 3 месеци). Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 1 илјада евра во Делчево, околу 1.200 евра месечно во Пехчево и околу 600 евра месечно во Берово во малопродажните локали.

Продавници за малопродажба		**Одговори согласно прашањата од прашалникот**										**Вкупно месечно во евра**
	Вкупно Интервјуа	**Одговори**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Делчево	18	2	Зголемен промет во претходни 3 месеци	Подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	26 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 3% и 10% од промет	10-25 евра	Ист промет во следен квартал	Најчесто викенд	18-45 возраст	1.040
Пехчево	17	5	Зголемен или ист промет во претходни 3 месеци	Дел веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%	Најголем дел не го земаат предвид при деловното планирање	5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	До 10% од промет	20-80 евра	Намален промет во следен квартал	Најчесто викенд	26-55 возраст	1.250
Берово	19	3	Ист промет во претходни 3 месеци	Најголем дел не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	7 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 3% и 10% од промет	10-50 евра	Во најголем дел ист промет за следен квартал	Најчесто викенд	26-55 возраст	630

Такси- услуги

Интервјуираните даватели на такси- услуги во Делчево пријавиле намален промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најмногу од нив очекуваат намален промет и во следниот период (такси- превозниците во Берово го очекуваат истиот промет и во следниот период). Испитаниците од Берово веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе имаат влијание на прометот од 20%. Сепак, давателите на такси- услуги во Делчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го зголемат прометот и во своите деловни планови не ги планираат бугарските посетители.

Бугарските посетители имаат удел од помалку од 2% во вкупниот промет на давателите на такси- услуги во Берово, а во Делчево помалку од 5%. Бугарските посетители во Делчево трошат околу 5 евра по едно возење (4 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал обем во Берово (2 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци).

Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 20 евра во Делчево за овој период на известување и околу 10 евра месечно во Берово. Во Пехчево не се спроведоа интервјуа.

Такси- услуги		**Одговори согласно прашањата од прашалникот**										**Вкупно месечно во евра**
	Вкупно интервјуа	**Одговори**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Делчево	18	1	Намален промет во последни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	4 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 5% од промет	Околу 5 евра	Намален промет следен квартал	За викенд	26-55+ возраст	20
Пехчево	17	0	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.
Берово	19	1	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	2 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	Околу 5 евра	Ист промет следен квартал	За викенд и празници	46-55 возраст	10

Хотели и ресторани

Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните во Делчево, бележат зголемен промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најмногу од нив очекуваат ист промет и за следниот период. Во Берово и Пехчево, претставниците на хотелите и рестораните очекуваат ист промет во следниот период. Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните од Берово и Пехчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако тие не ги земаат предвид гостите од Бугарија при нивните деловни планирања. Спротивно, претставниците на хотелите и рестораните од Делчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот, иако ги планираат бугарските посетители во нивните деловни планови.

Бугарските потрошувачи имаат удел помеѓу 3%-15% во вкупниот промет кај хотелите и рестораните во Берово, во Делчево 6%-20%, а во Пехчево од 6%-15%. Бугарските потрошувачи во Делчево трошат 25-50 евра по посета (36-50 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал обем во Берово (6-15 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во Пехчево (6-25 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци).

Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно во хотелите и рестораните трошат околу 5.160 евра во Делчево, околу 1.350 евра месечно во Берово 1.500 евра во Пехчево.

Хотели и ресторани			**Одговори согласно прашањата од прашалникот**									**Вкупно месечно во евра**
	Вкупно интервјуа	**Одговори**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Делчево	18	3	Најчесто зголемен промет во претходни 3 месеци	Најголем дел веруваат дека подобрените услови на патиштата нема да влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	36-50 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 6% и 20% од прометот	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-45 возраст	5.160
Пехчево	17	3	Најчесто зголемен промет во	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	6-25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Од 6% до 15% од прометот	10-50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-45 возраст	1.350

			претходни 3 месеци									
Берово	19	3	Најчесто зголемен промет во претходни 3 месеци	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	6-15 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 3% и 15% од прометот	25-80 евра	Ист промет и во следниот квартал	Викенди	26-45 возр аст	1.500

Зелени пазари

На зелените пазари во Делчево се бележи зголемен промет од бугарските посетители, споредено со минатиот квартал. Анкетираните сопственици на тезгите на зелените пазари очекуваат ист промет за следниот период, додека во Пехчево се очекува намален промет во следниот период. Испитаниците од Берово и Пехчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот и, во најголем дел, не ги планираат бугарските посетители во нивните деловни планови. Испитаниците од Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%.

Потрошувачката на бугарските посетители учествува со помалку од 5% во вкупниот промет на зелените пазари во Берово, помеѓу 6% и 25% во Делчево (додека во Пехчево од 2%-10%). Бугарските посетители во Делчево трошат помеѓу 5-50 евра (16-25 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци), а во помал обем во Берово и Пехчево од 5 до 80 евра (1-5 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци за Пехчево и Берово).

Едноставните пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат на зелените пазари околу 2.400 евра во Делчево и околу 480 евра месечно во Берово и 675 евра во Пехчево.

Зелени пазари		**Одговори согласно прашањата од прашалникот**										**Вкупно месечно во евра**
	Вкупно интервјуа	**Одговори**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	
Делчево	18	4	Во најголем дел зголемен промет во последните 3 месеци	Повеќето веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе	Повеќето не го земаат предвид при деловното планирање	16-25 бугарски купувачи неделно во	Помеѓу 6% и 25% од прометот	5-50 евра	Во најголем дел зголемен промет во	Пазарни денови	46-55 возраст	2.400

				влијаат на прометот за 20%		последните 3 месеци			следен квартал			
Пехчево	17	5	Во најголем дел ист промет во последните 3 месеци	Повеќето не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Повеќето не го земаат предвид при деловното планирање	1-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 2% и 10% од прометот	10-80 евра	Намален промет и следен квартал	Викенди, празници и пазарни денови	26-55 возраст	675
Берово	19	4	Во најголем дел ист или зголемен промет во последните 3 месеци	Повеќето не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	2-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 2% и 5% од прометот	5-50 евра	Ист промет и следен квартал	Празници	26-55 возраст	480

Поголеми продавници на мало

Во поголемите маркети во Делчево се бележи ист промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најголем дел од анкетираните претставници на поголемите маркети очекуваат ист промет и во следниот период. Испитаниците од Пехчево и Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот на нивните продавници ниту, пак, ги планираат бугарските гости во нивните деловни планови. Испитаниците од Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот на нивните продавници за 20%.

Бугарските посетители имаат помалку од 2% удел во вкупниот промет на поголемите маркети во Пехчево и Берово и помалку од 5% во Делчево. Бугарските потрошувачи во Делчево трошат помеѓу 25-50 евра (6-20 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал дел во Берово и Пехчево (10-25 евра за 3-5 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци).

Едноставните пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат околу 1.040 евра во Делчево, околу 240 евра месечно во Берово и 80 евра Пехчево во поголемите продавници на мало.

Поголеми продавници на мало		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра
	Вкупно интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9	10	
Делчево	18	2	Ист промет или зголемен во претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	6-20 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	3%-5% од промет	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-55 возраст	1.040
Пехчево	17	1	Ист промет како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	3-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	10-25 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-45 возраст	80
Берово	19	3	Ист промет како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	3-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	10-25 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди и празници	26-55 возраст	240

Локални даноци кај општините

Во следната табела ги прикажуваме: бројот на населението во општините, вкупните јавни приходи на општините и приходите на општините од сопствени извори.

Табела- Вкупни приходи на општините, сопствени приходи (без трансфери од централна власт, без донации и без задолжувања) во евра, проценти од вкупните приходи за 2021 година.

	Население	**Вкупно сопствени приходи во евра**	**Вкупно приходи во евра**	**Процент на сопствени приходи /вкупни приходи**	**Сопствени приходи/население**
Берово	10.890	835.198	4.838.496	17	77
Делчево	13.585	767.233	4.784.153	16	56
Пехчево	3.983	350.113	1.602.099	22	88
Северна Македонија	1.836.713	226.644.383	661.346,487	34	123

Извор: Попис 2021 и Министерство за финансии, трезор. Пресметки на авторот.

Населението во овие општини учествува со околу 1,5% во вкупното население на Северна Македонија. Сопствените приходи учествуваат со околу 20% во вкупните приходи на општините што претставува понизок процент од националниот просек (34%) што ги прави овие општини значајно зависни од трансферите на централната власт. Исто така, овие општини во просек собираат помалку приходи од сопствени извори по глава на жител, споредено со националниот просек (123 евра по глава на жител).

Ефекти од потрошувачката на посетителите од Бугарија

Ефектите од потрошувачката на бугарските посетители за локалната економија се највисоки во Делчево и се во опсег повеќе од 5% од локалните приходи од даноци што ги собира Општината, (додека во претходниот извештај изнесуваа 4%). Овој процент е понизок во Пехчево од 1% (и овој процент изнесувал 1,1% во претходните период) и Берово 0,4% (исто 0,4% изнесувал и претходниот период).

Табела- Проценет месечен промет според одговорите од интервјуата

	Бензински станици	**Стоматолози амбуланти**	**Помали продавници**	**Такси-услуги**	**Хотели и ресторани**	**Зелени пазари**	**Поголеми продавници за малопродажба**	**Вкупно**	**% од општинските сопствени приходи**
Делчево	23.400	5.850	1.040	20	5.160	2.400	1.040	38.910	5,1
Пехчево	140	50	1.250	н.п.	1.350	675	80	3.545	1,0
Берово	45	390	630	10	1.500	480	240	3.295	0,4
Вкупно	23.585	6.290	2.920	30	8.010	3.555	1.360	45.750	2,3

Извор: одговори од прашалници и Министерство за финансии, трезор. Пресметки на авторот.

За подобар преглед и повеќе детали за споредба подолу претставуваме слична табела од претходниот период на известување.

	Бензински станици	**Стоматолози амбуланти**	**Помали продавници**	**Такси-услуги**	**Хотели и ресторани**	**Зелени пазари**	**Поголеми продавници за малопродажба**	**Вкупно**	**% од општинските сопствени приходи**
Делчево	10.400	8.000	3.200	100	5.280	2.400	1.120	30.500	4,0
Пехчево	260	100	480	NA	2.400	320	320	3.880	1,1
Берово	260	1.440	840	40	500	320	320	3.720	0,4
Вкупно	10.920	9.540	4.520	140	8.180	3.040	1.760	38.100	2,0

Извор: одговори од прашалници и Министерство за финансии, трезор. Пресметки на авторот.

Опсервации за периодот

- **Царинската испостава и Граничната полиција известија дека протокот на патници, односно бројот на премини на границата од страна на бугарски државјани за овој период на известување е повисок во споредба со изминатиот период.**
- **Преминитe се најчести за време на викендите, а дневниот просек е над 50 лица.**
- **Административниот персонал на Царинската испостава и на Граничната полиција сметаат дека подобрените услови на патиштата може да го зголемат прометот на бугарските посетители од 20% до 30%.во микрорегионот Делчево, Берово и Пехчево**
- **Општо, деловните субјекти не се уверени дека би имало зголемување на прометот од бугарските посетители во следните 3 месеци.**

Довербата за следните 3 месеци е претставена во следната табела. Претставниците на хотелите и ресторанитe, давателите на здравствени услуги и поголемите продавници на мало очекуваат ист промет во следниот период, како и претходниот период. Останатите деловни субјекти во останатите економски активности имаат различни очекувања за прометот во наредните 3 месеци.

Табела- Очекувања за прометот во следните 3 месеци

	Бензински станици	**Стоматолоз и амбуланти**	**Помали продавници**	**Такси-услуги**	**Хотели и ресторани**	**Зелени пазари**	**Поголеми продавници за малопродажба**
Делчево	ист	ист	ист	намален	ист	ист	ист
Пехчево	ист	ист	намален	н.п	ист	намален	ист
Берово	намален	ист	ист	ист	ист	ист	ист
Вкупно	различни очекувања	ист	различни очекувања	различни очекувања	ист	различни очекувања	ист

- **Ефектите за локалната економија од посетите на бугарските потрошувачи** се најголеми во Делчево и изнесуваат во опсег од 5,1% споредено со општинските сопствени даночни приходи што ги собира Општината. Пониска вредност е ефектот кај општините Пехчево (1,0%) и Берово (0,4%). Општо, во вториот период на известување се бележи повисок промет споредено со претходниот период.
- Во овој Втор извештај, **севкупната состојба** од теренското истражување укажува дека посетите од бугарските граѓани се зголемени. Во овој период на известување, гостите од Бугарија немале особени барања, ниту поплаки.

- Претставниците на **бензинските станици** во Делчево и во Пехчево, не веруваат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе има влијание врз прометот од бугарските посетители. Сепак, најголем дел од бугарските посетители купуваат на бензинските пумпи во Делчево. Бугарските посетители учествуваат со помалку од 2% во вкупниот промет на бензинските пумпи. **Просечната возраст на бугарските посетители на бензинските станици е околу 40 години и тие трошат околу 250 евра месечно на бензинските пумпи**.
- Што се однесува до интервјуираните претставници на **стоматолошките и општите амбуланти** во Делчево, тие сметаат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе влијае позитивно на прометот од бугарските посетители за околу 30% и тие ги планираат бугарските посетители во своите деловни планови. Наспроти тоа, пак, во Пехчево и во Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата би влијаеле на нивниот прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во деловните планови. Бугарските посетители може да имаат и до 20% удел во вкупниот промет на стоматолозите и амбулантите во Делчево, помалку од 2% во Берово, а помалку од 2% во Пехчево. **Просечната возраст на бугарските посетители на стоматолозите и амбулантите е 40-тина години и тие трошат околу 150 евра месечно.**
- **Малите продавници** бележат зголемен промет од бугарските посетители, споредено со изминатиот квартал, а во наредниот период најголем број од нив очекуваат прометот да остане непроменет. Интервјуираните претставници на малите продавници од Делчево и во Пехчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако во своите деловни планови не ги планираат бугарските посетители. Бугарските посетители имаат помалку од 10% учество во вкупниот промет на малите продавници во Пехчево и Берово, а во Делчево помалку од 5%. **Просечна возраст на бугарските посетители во малите продавници се во своите 40-ти години и трошат околу 77 евра месечно.**
- Анкетираните **такси –возачи** во Делчево укажале на намален промет од страна на бугарските посетители споредено со минатиот квартал, а најголем број од нив очекуваат намален промет и за следниот период (такси- возачите во Берово очекуваат ист промет и во следниот период). Испитаниците од Делчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат позитивно на прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во нивните планови. Сепак, такси- возачите од Берово веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го зголемат прометот за околу 20 проценти, иако во своите деловни планови не ги планираат бугарските гости. **Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските потрошувачи месечно трошат околу 20 евра во Делчево и околу 10 евра во Берово.** Нема спроведени интервјуа во Пехчево.
- **Во хотелите и рестораните** во сите три општини се бележи зголемен промет од бугарските посетители споредено со минатиот квартал и најголем број од нив очекуваат прометот да остане ист и во следниот период. Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните од микрорегионот веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако тие не ги планираат бугарските посетители во своите деловни планови. Бугарските посетители имаат удел помеѓу 3% и 15% во вкупниот промет на хотелите и рестораните во Берово, во Делчево удел од 6%-20% и во Пехчево 6%-15% удел во вкупниот промет. Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 5.160 евра во Делчево, околу 1.500 евра

во Берово и 1.350 евра во Пехчево. **Просечната возраст на бугарските посетители е 40 години и тие месечно трошат околу 120 евра за хотели и ресторани.**

- **Во зелените пазари** во Делчево се бележи претежно намален промет од страна на бугарските посетители споредено со минатиот квартал и најголем број од сопствениците или закупувачите на тезги на зелените пазари очекуваат зголемен промет за следниот период (во Берово се очекува истиот промет во следниот период). Испитаниците од микрорегионот не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот од бугарските посетители што просечно изнесува помеѓу 25-50 евра во Делчево (11-20 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци) и во помала мера во Берово и Пехчево од 10-25 евра (2-5 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци). Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 2.400 евра во Делчево и околу 320 евра месечно во Берово и Пехчево. **Просечна возраст на бугарските посетители е 40 години и тие месечно трошат околу 203 евра на зелените пазари**.
- **Во поголемите маркети** во Делчево се бележи ист промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најголем број очекуваат ист промет и за следниот период (во Берово и Пехчево очекуваат ист или зголемен промет во следниот период). Бугарските посетители учествуваат од 2% до 25% во вкупниот промет на поголемите малопродажни продавници во овој микрорегион. Бугарските потрошувачи трошат неделно помеѓу 5-50 евра во Делчево (6-25 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци) и во Берово и Пехчево помеѓу 5-80 евра за 1-5 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци. Едноставните пресметки илустрираат дека месечно овие посетители трошат околу 2.400 евра во Делчево и просечно 500 евра месечно во Берово и во Пехчево. Просечната возраст на посетителите од Бугарија е 40 години и тие месечно трошат околу 65 евра во поголемите маркети.

Заклучоци од периодот на известување

- **Просечната возраст на посетителите од Бугарија е 40-тина години.**
- **Просечната вредност на потрошувачката по услуга на месец од страна на посетителите од Бугарија во микрорегионот е околу 150 евра (во претходните период изнесувала 253 евра на месец). Потрошувачката, пак, по деловна активност е (види графикон):**
    - Бензински пумпи (248 евра месечно)
    - Стоматолози и амбуланти (128 евра месечно)
    - Мали продавници (77 евра месечно)
    - Такси- услуги (5 евра месечно)
    - Хотели и ресторани (118 евра месечно)
    - Зелени пазари (132 евра месечно)
    - Поголеми продавници за малопродажба (65 евра месечно)
    - **вкупно = 150 евра месечно**
- **Доколку се подобрат условите на патиштата во овој микрорегион се очекува вкупниот промет од бугарските посетители да се зголеми за 20% (во претходните период изнесувало 22%). Ефектот од подобри услови на патиштата, со оглед на очекувањата на бизнисите во овој микрорегион по деловна активност, може да биде (види графикон):**
    - Бензински пумпи (зголемување од 20%)
    - Стоматолози и амбуланти (зголемување од 28%)
    - Мали продавници (зголемување од 16%)
    - Такси- услуги (зголемување од 27%)
    - Хотели и ресторани (зголемување од 7%)
    - Зелени пазари (зголемување од 14%)
    - Поголеми продавници за малопродажба (зголемување од 16%)
    - **Вкупен ефект мерено како зголемен промет од бугарски посетители во микрорегионот = зголемување од 20%.**
- **Делчево добива најмногу од бугарските посетители поради близината на граничниот премин.** Во Делчево во просек има 16 пати повеќе бугарски посети отколку во Берово и Пехчево.
- **Потрошувачката на посетителите од Бугарија во Делчево изнесува околу 5,1% од собраните локални даноци во Делчево. Во Пехчево е околу 1% и половина процент во Берово (види графикон).**
- **Воспоставување микрорегион кој ги опфаќа општините Делчево, Пехчево и Берово за привлекување поголем број посетители од Бугарија преку подобрување на соработката и координацијата**. Сепак, тоа би барало унапредени локални патишта, подобра соработка и координација на локалните политики, за да се претстави овој микрорегион пред бугарските посетители. Тоа, исто така, значи и запознавање со профилот на бугарските посетители и нивните посебни барања.
- **Постои потенцијал за здравствен туризам и во овој микрорегион Делчево, Пехчево и Берово. Претставниците на** стоматолозите и здравствените амбуланти од Делчево изјавиле дека 20 % од нивниот промет е од страна на посетители од Бугарија и веруваат дека тој удел може да порасне за 30 % доколку патиштата се во подобра состојба.

- **Од посетителите од Бугарија, хотелите и рестораните можат да го подобрат прометот за 20% доколку се подобрат условите на патиштата.**